

-concept-

versie: 25-09-2025

Programma Economie

2026-2029

Begrippenlijst

Acquisitiestrategie	Planmatige aanpak gericht op het aantrekken van bedrijven of investeerders die bijdragen aan de provinciale economische doelstellingen.
Brede welvaart	Welvaartsbegrip waarin naast materiële welvaart ook immateriële aspecten worden meegenomen, zoals gezondheid, veiligheid, milieu en sociale cohesie.
Campussen	Fysieke locaties waarin onderwijs, onderzoek en bedrijven samenwerken aan innovatie, doorgaans in specifieke sectoren.
Circulaire economie	Economisch model waarin grondstoffen, producten en materialen zo lang mogelijk worden hergebruikt en reststromen worden geminimaliseerd.
Deeptech	Technologie (en bijbehorende bedrijfsmodellen) gebaseerd op high-tech engineering of innovatieve wetenschappelijke doorbraken, met toepassingen in bijvoorbeeld de chemie, medische technologie of maakindustrie.
Innovatie-ecosysteem	Samenhangend netwerk van kennisinstellingen, bedrijven, overheden en andere actoren waarin innovatie wordt ontwikkeld en toegepast.
Just Transition Fund (JTF)	Europees fonds dat regio's ondersteunt bij de overgang naar een klimaatneutrale economie, met aandacht voor economische structuurversterking en werkgelegenheid.
Kenniseconomie	Economie waarin economische groei primair voortkomt uit kennis, innovatie en hoogwaardige dienstverlening in plaats van fysieke productie.
Netcongestie	Beperking van transportcapaciteit op het elektriciteitsnetwerk waardoor (nieuwe) aansluitingen of leveringen worden vertraagd of beperkt.
Nij Begun	Integraal sociaal-economisch programma van Rijk en regio gericht op het verhogen van de brede welvaart in Groningen binnen één generatie.
Nationaal Programma Groningen (NPG)	Langjarig investeringsprogramma van Rijk en regio ter versterking van de leefbaarheid en economie in Groningen na de gaswinning.
Nuggers	Niet uitkeringsgerechtigden.
Organiserend vermogen	Vermogen van regio's of netwerken om partijen te verbinden, middelen te mobiliseren en doelgericht samen te werken aan maatschappelijke opgaven.
RIS3	Regionale Innovatiestrategie voor Slimme Specialisatie (Smart Specialisation Strategy); kader voor investeringen in innovatie en kennis op regionaal niveau, mede in het kader van Europese fondsen.
Smart energy hub	Lokale energienetwerkoplossing waarin productie, opslag en distributie van energie slim worden gekoppeld tussen gebruikers en producenten.
Stuwende economie	Deel van de economie dat economische groei aanjaagt via export, innovatie of hoge toegevoegde waarde; onderscheidend van verzorgende sectoren zoals bijvoorbeeld detailhandel.
Triple helix	Samenwerkingsmodel tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen met als doel innovatie en economische ontwikkeling te versterken.
Valorisatie	Het proces waarbij kennis of technologie wordt omgezet in economische of maatschappelijke waarde, vaak via ondernemerschap of toepassing in beleid en praktijk.
Verdienvermogen	Het vermogen van de economie om structureel economische waarde te genereren, doorgaans gemeten in toegevoegde waarde per arbeidsjaar.

Voorwoord

[Ged Bennema]

CONCEPT

Samenvatting

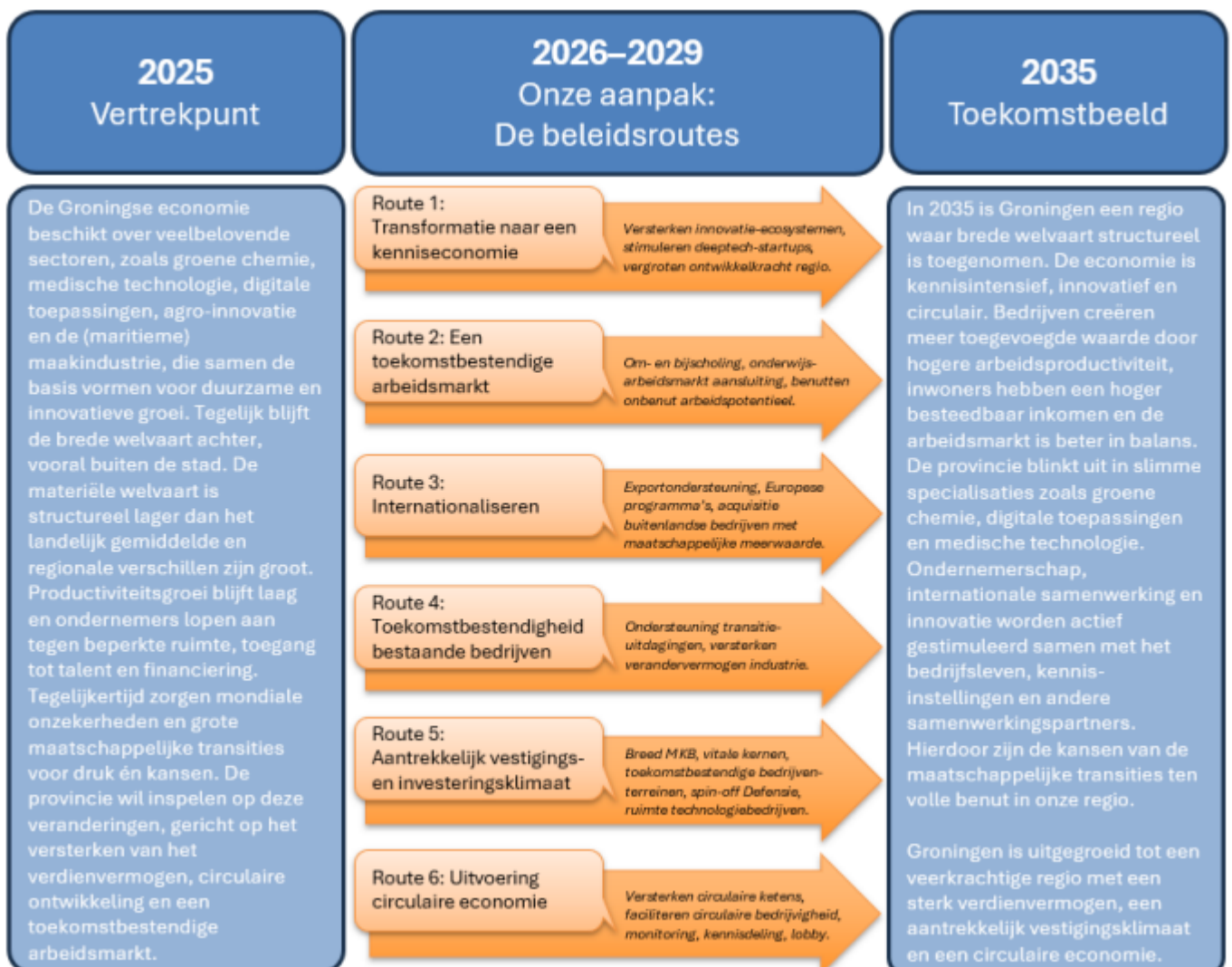
De provincie Groningen werkt met dit Programma Economie 2026–2029 aan het versterken van de brede welvaart in de regio. Het vorige programma was voornamelijk gericht op groei van bedrijven en werkgelegenheid. Dit nieuwe programma kiest ervoor om de maatschappelijke baten van economische ontwikkeling beter te benutten.

In de Economische Visie 2035 zijn drie strategische maatschappelijke doelen benoemd:

CONCEPT

1. **Een groter verdienvermogen** van de Groningse economie, door de arbeidsproductiviteit te verhogen en nieuwe economische activiteiten aan te jagen;
2. **Een circulaire economie**, waarin hulpbronnen efficiënt worden gebruikt en reststromen zoveel mogelijk worden hergebruikt;
3. **Een toekomstbestendige arbeidsmarkt en een sterk vestigingsklimaat**, waarin talentontwikkeling, aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven en aantrekkelijke voorzieningen centraal staan.

Deze drie maatschappelijke doelen zijn in het Economische Programma 2026-2029 op tactisch niveau uitgewerkt in beleidsdoelen. Hieronder een volledig grafische weergave:

Hoofdstuk 1. Inleiding

Dit Programma Economie 2026-2029 beschrijft de aanpak voor het realiseren van de doelstellingen uit de Economische Visie 2035 op tactisch niveau. De doelstellingen met betrekking tot landbouw zijn uitgewerkt in een eigen programma, deze vallen dus niet onder dit programma. Het Programma Economie 2026-2029 biedt voor de provincie Groningen een kader om samen met ondernemers, kennisinstellingen, gemeenten en maatschappelijke organisaties te bouwen aan een robuuste economie.

1.1 Beleidsopzet met drie integrale visies

De **Economische Visie 2035** is één van de drie strategische visies die de provincie Groningen hanteert. Deze visie staat niet op zichzelf, maar maakt deel uit van een integrale beleidsaanpak waarin de brede welvaart centraal staat. Hierin zijn economie, ruimtelijke ontwikkeling en leefbaarheid met elkaar verbonden.

1. **Economische visie:** dit document vormt onze inhoudelijke stip op de horizon voor de economische ontwikkeling, innovatie en een toekomstbestendige arbeidsmarkt in Groningen. In de visie is bepaald dat we ons zullen richten op het versterken van het verdienvermogen via het vergroten van de arbeidsproductiviteit, het benutten van circulaire en groene groeikansen en het versterken van het investerings- en vestigingsklimaat.
2. **Omgevingsvisie:** hierin worden de ruimtelijke kaders wettelijk bepaald die ook randvoorwaardelijk zijn voor de economische ontwikkeling. De provincie richt zich op duurzame ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit, infrastructuur en vestigingslocaties voor bedrijven. Dit sluit direct aan bij de ambitie om een aantrekkelijk vestigings- en investeringsklimaat te realiseren. We bouwen aan een sterke economische structuur voor de hele provincie. Goede netwerken vormen daarbij ons uitgangspunt. Netwerken van bedrijven, soms geclusterd op XXL-bedrijventerreinen, maar ook netwerken van kennis en innovatie op regionale campussen. We kijken zorgvuldig naar de economie op lokaal niveau en helpen gemeenten met herstructurering en heroriëntatie van kleinere regionale bedrijventerreinen.
3. **Leefbaarheidsvisie:** deze visie behandelt de sociale en maatschappelijke aspecten van brede welvaart, zoals de kwaliteit van woonomgevingen, voorzieningen en de aantrekkelijkheid van de provincie als woon- en werkplek. Dit raakt direct aan het vestigingsklimaat, de arbeidsmarkt en ondersteunt de inspanningen om talent en bedrijven in Groningen aan te trekken en te behouden.

1.2 Samenhang met programma's Nij Begun en Nationaal programma Groningen

De sociale en economische agenda's van Nij Begun (afgekort 'Nij Begun') samen met het Nationaal Programma Groningen zijn vanuit de overheid van grote invloed op de economische ontwikkeling in onze provincie. Daarom zoeken we zoveel mogelijk samenhang met deze programma's.

Sociale en Economische Agenda Nij Begun

Nij Begun biedt een integrale aanpak voor de sociaaleconomische ontwikkeling van Groningen. Het richt zich niet alleen op economische groei, maar ook op sociale kwaliteit, arbeidsmarktontwikkeling en de versterking van de leefbaarheid in de regio. Doel van Nij Begun is de brede welvaart binnen een generatie (30 jaren) te verhogen naar het landelijk gemiddelde. Daarbij wordt ingezet op generieke thema's zoals onderwijs, kennis, arbeidsmarkt, bedrijvigheid, digitalisering en profilering. Daarnaast kent de agenda een thematische inzet op duurzame energie, gezondheid, landbouw, industrie en vrijetijdseconomie. Door te investeren in deze onderwerpen en versterking van de regionale samenwerking draagt dit programma bij aan een toekomstbestendige economie waarin Groningers optimaal profiteren van nieuwe economische kansen.

Nationaal Programma Groningen

Nationaal Programma Groningen is een langjarig investeringsprogramma tot 2030, dat gericht is op de versterking van de regio na de beëindiging van de gaswinning. Dit programma dient de brede welvaart van Groningen te bevorderen en biedt onder meer financiële middelen voor projecten die bijdragen aan innovatie, energietransitie, vestigingsklimaat en de arbeidsmarkt. De provincie benut het Nationaal Programma Groningen om investeringen aan te jagen die structureel bijdragen aan de economische en sociale ontwikkeling van Groningen. Binnen dit programma worden concrete maatregelen genomen om ondernemers te ondersteunen, infrastructuur te verbeteren en onderwijsinstellingen nauwer te verbinden met de arbeidsmarkt. Deze maatregelen moeten bijdragen aan de ambities op economie en werken en leren die in het programmakader zijn opgenomen.

Langlopende programma's

Het Operationeel programma EFRO (waarmee we de RIS3 uitvoeren), JTF en Interreg zijn drie voorbeelden van EU-programma's die een belangrijke rol in het realiseren van onze doelstellingen. We zorgen er daarom ook voor we deze langlopende programma's benutten voor ons eigen economisch beleid.

1.3 Rol en omgeving

In 2011 hebben de provincies de wettelijke taak gekregen om de ontwikkeling van de regionale economie te faciliteren. Externe factoren, zoals geopolitieke ontwikkelingen en economische marktomstandigheden hebben grote invloed op de wijze waarop de economie zich ontwikkelt. In algemene zin volgen wij de sturingsfilosofie zoals opgenomen in de omgevingsvisie. Specifiek voor economie ligt onze rol in het scheppen van goede regionale voorwaarden voor bedrijven om zich te blijven ontwikkelen ondanks of dankzij externe invloeden. Dan gaat het om het stimuleren, coördineren en faciliteren van initiatieven die aansluiten bij onze strategische doelen en passen binnen wettelijke kaders.

Koppeling met andere programma's

Het Programma Economie is onlosmakelijk verbonden met andere programma's binnen de provincie zoals de programma's energie, mobiliteit, ruimtelijke kwaliteit en Vrijetijdseconomie. De afstemming hiervan borgen we door middel van nauwe samenwerking tussen de verschillende beleidsteams.

Ook is er een duidelijke koppeling met relevante bestuurlijke agenda's buiten de provincie op regionaal en landelijk niveau. We zoeken aansluiting bij de aankomende Europese programmaperiode vanaf 2027 en proberen hierop voor te sorteren. Dit vraagt om een integrale aanpak, waarbij de samenhang tussen de programma's actief wordt opgezocht en benut.

1.4 Vertrekpunten

In de voorgaande provinciale kadernota 'Groningen@Work' is gekozen voor een strategie die goed aansluit bij nationaal en Europees beleid. De Groninger economie had zich in de jaren daarvoor (vanaf 2017) goed ontwikkeld. De werkgelegenheid nam toe en de werkloosheid kende bijna een halvering. Echter, het aantal starters, snelgroeiende, innoverende en exporterende bedrijven lag nog altijd lager dan het Nederlands gemiddelde. Met het programma Groningen@Work werd gestart met een actief beleid, gericht op het stimuleren van werkgelegenheid. Het programma kende drie speerpunten: Verduurzaming van de industrie, Digitalisering en een toekomstbestendige Arbeidsmarkt. Op deze thema's zijn grote stappen gezet (zie Bijlage 1 Evaluatie Groningen@Work, Economische Visie 2035). Hier bouwen we in de nieuwe programmaperiode op voort.

In de Economische Visie 2035 en de Omgevingsvisie is de brede welvaart van onze inwoners het vertrekpunt. Daarbij kiezen we in het programma voor structuurversterking en een inzet op het stuwende deel van de economie. Met name op het gebied van materiele welvaart blijft Groningen achter bij het gemiddelde van Nederland. Om daar stappen in te kunnen zetten is het nodig het verdienvermogen in de economie te vergroten, de (arbeids)productiviteit te verhogen, de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat te verbeteren en nieuwe kansen te benutten. Denk aan de inzet van kunstmatige intelligentie in dienstverlening, robotisering in productieprocessen, de vergroening van de chemie, en de toepassing van nieuwe verdienmodellen die bijdragen aan een circulaire economie.

Hoofdstuk 2. Wat willen we bereiken?

2.1 Maatschappelijk effect

Het maatschappelijke effect dat we willen bereiken is het **verhogen van de brede welvaart**.

- vastgesteld in de Economische Visie 2035 -

Dit betekent goed leven, werken, verdienen, leren en recreëren in de provincie Groningen. Daaraan dragen drie maatschappelijke doelen bij zoals verwoord in de Economische Visie 2035:

- 1 Het vergroten van het **verdienvermogen** van de Groninger economie door nieuwe activiteiten met een hogere toegevoegde waarde te stimuleren en de productiviteit bij bestaande activiteiten te vergroten. De hogere toegevoegde waarde per arbeidsjaar zal moeten resulteren in een hoger besteedbaar inkomen voor de Groningers;
- 2 Een **circulaire economie** waarin de waarde van producten, materialen en hulpbronnen zo lang mogelijk in stand blijft;
- 3 Een toekomstbestendige **arbeidsmarkt** en een sterk **vestigingsklimaat**.

2.2 Koppeling met doelen uit Nij Begun

In juni 2025 is het concept van de economische agenda van Nij Begun gepubliceerd. De Economische Agenda bevat de volgende vijf doelen:

1. Een toekomstbestendige economie in een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving;
2. Het verdienvermogen van de regio verhogen en het bevorderen van ondernemerschap;
3. Meer talent ontwikkelen, beter benutten en aan de regio binden;
4. Meer kennis uit de regio verzilveren;
5. Versterken van ons regionale zelfbewustzijn, onze trots en ons imago.

Deze doelen sluiten grotendeels aan op de doelen gesteld door de provincie in haar visie. Ook vanuit Nij Begun wordt er nadrukkelijk ingezet op het verbeteren van de brede welvaart, toegewerkt naar een circulaire economie en het creëren van een toekomstbestendige arbeidsmarkt en aantrekkelijk vestigingsklimaat. Daarmee kunnen de middelen uit Nij Begun worden ingezet waar het gaat om een 'plus' op het bestaande economische beleid (programma's en projecten) van de provincie.

2.3 Inbreng van bewoners, bedrijven en organisaties

Voor het opstellen van dit programma is grotendeels gebruik gemaakt van informatie uit eerdere participatietrajecten. Voor zowel de Economische Visie 2035 van de Provincie Groningen als de Economische Agenda van Nij Begun zijn al uitgebreide gesprekken gevoerd en andere vormen van maatschappelijke participatie gebruikt. Hiermee hebben de inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden in onze provincie

een stem gehad in het opstellen van de strategische doelen die in deze beleidsdocumenten vastgelegd zijn.

Voor het uitwerken van de strategische doelen in beleidsdoelen, zoals dat in dit programma gebeurt, is hiernaast nog apart gesproken met een aantal specifieke partijen. Het gaat hier om de zogenoemde verbonden partijen, organisaties waar de Provincie Groningen direct invloed op heeft. Dit zijn:

- Groningen Seaports (GSP)
- GroBusiness
- Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland (NOM)
- Groningen Airport Eelde (GAE)
- Groninger Groeifonds

CONCEPT

Ook zijn aparte gesprekken gevoerd met de vakbonden FNV en CNV gezien hun belang bij en invloed op de arbeidsmarkt.

Hoofdstuk 3. Wat gaan we daarvoor doen?

In dit hoofdstuk maken we de doorvertaling van de maatschappelijke doelen uit de economische visie naar de beleidsdoelen die we voor dit programma SMART hebben geformuleerd. In de actielijnen beschrijven we op hoofdlijnen wat we gaan doen om deze beleidsdoelen te bereiken.

De beleidsdoelen hebben betrekking op de volgende onderwerpen:

1. Transformatie naar een kenniseconomie
2. Werken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt
3. Internationaliseren
4. Toekomstbestendigheid bestaande bedrijven waarborgen
5. Aantrekkelijk vestigingsklimaat realiseren
6. Uitvoering geven aan een circulaire economie

De achterliggende afwegingen en keuzes voor deze onderwerpen zijn beschreven in de Economische Visie 2035.

3.1 Transformatie naar een kenniseconomie

Het verdienvermogen van de Groningse bedrijven is van groot belang om de brede welvaart in onze provincie minimaal te behouden en waar mogelijk te vergroten. Zonder ingrijpen leidt de krimpende beroepsbevolking tot een krimp in de economie. Tegelijkertijd brengen factoren als vergrijzing toenemende kosten met zich mee voor de samenleving.

De productiviteit in Groningen is in veel sectoren lager dan de (inter)nationale benchmark. Daar ligt dus verbeterpotentieel. De huidige economie kenmerkt zich voor een deel door de huisvesting van filialen van bedrijven waarbij onze stuwende bedrijven geheel of gedeeltelijk in buitenlandse handen zijn. We willen bevorderen dat bedrijven meer bijdragen aan het regionale verdienvermogen. Daarvoor moet de productiviteit van bedrijven omhoog onder andere door slimmere productie en verbetering van samenwerking in ketens en clusters. Vooral in kennisintensieve sectoren ligt veel potentieel om het verdienvermogen van de regio te vergroten. Daarom zetten we verder in op vergroten van het aandeel 'zelfscheppende' bedrijvigheid, dat wil zeggen bedrijven die zelf ook de producten ontwikkelen die zij produceren. We willen dit op twee manieren doen:

- opbouwen van nieuwe kennisintensieve sectoren door gerichte ondersteuning van technologie start-ups en scale-ups;
- internationale acquisitie van bedrijven die bestaande ketens en clusters versterken en die willen investeren in het regionale kennis- en innovatie-ecosysteem.

Om deze ambitie waar te maken, zetten we in op het versterken van bepaalde innovatie-ecosystemen en het bevorderen van clusters met een hoog verdienpotentieel. Daarbij zetten we met name in op stuwende bedrijvigheid. Groningen beschikt over een sterke basis in sectoren zoals chemie, energie, hightech maakindustrie, biotechnologie, maritiem, IT-sector

en gezondheidstechnologie. Onderzoek en ontwikkeling (R&D) binnen deze sectoren is de aanjager van innovatie, dit gaan we dan ook bevorderen en ondersteunen. Deze sectoren moeten vervolgens beter verbonden worden met kennisinstellingen en startups om innovatiekracht te maximaliseren. De hernieuwde aandacht voor defensie-uitbreiding kan een toename van het verdienvermogen opleveren, zowel direct (bouw en onderhoud van faciliteiten) als indirect (toeleveranciers). Noord-Nederland, met een sterke technische kenniseconomie via de Rijksuniversiteit Groningen en Hanzehogeschool, kan profiteren door innovaties in defensietechnologie, zoals drones en cybersecurity, te ontwikkelen.

Bijzondere aandacht gaat uit naar het versterken van het zogenaamde Deeptech ecosysteem. Als dragers van onze nieuwe economie hebben Deeptech bedrijven de potentie om een grote maatschappelijke bijdrage te leveren aan Noord-Nederland en daarbuiten. Deeptech bedrijven vormen een wezenlijke versterking van onze economische structuur. Ze zijn namelijk zelscheppend, stuwend met een groot verdienvermogen en kennen een sterk maatschappelijk probleemoplossend vermogen. Ondersteuning is nodig om (Deep)tech startups (zie kader) sneller te laten groeien.

Verdieping: Deep tech in Groningen

Definitie deep tech startups

Wat verstaan we onder deep tech startups? Een startup zien wij als een jong innovatief bedrijf dat voldoet aan de volgende kenmerken:

1. Schaalbaar en herhaalbaar businessmodel, veelal snel groeiend
2. Zoekend naar een businessmodel
3. Gedreven door technologie (en schaalbaar door deze technologie)
4. Ambitieuw / gedreven

Deep tech startups zijn startups waarvan het businessmodel is gebaseerd op hightech innovatie of wetenschappelijke technologische ontdekkingen.

Het meest bekende nationale voorbeeld van een deep tech bedrijf is ASML. Regionale voorbeelden zijn Regenity Biosciences, ontwikkelaar en producent van medische biomaterialen, BioBTX, een technologiebedrijf voor verwerking van plasticafval naar nieuwe grondstoffen en QT Sense, een technologiebedrijf voor biomedisch onderzoek.

Beleidsdoelen en SMART resultaten voor 2029

Doel: Het vergroten van de arbeidsproductiviteit door het bevorderen van samenwerking en innovatie tussen bedrijven en kennisinstellingen.

Resultaat: In strategische sectorclusters (waaronder bijvoorbeeld groene chemie, hightech maakindustrie, gezondheidszorg, maritiem en defensie) zijn ten minste 5 nieuwe samenwerkingsprojecten gestart tussen bedrijven en kennisinstellingen.

Doel: Versterken van de innovatie-ecosystemen door van het aandeel deep tech startups te vergroten.

Resultaat: Het aantal deep tech startups met vestiging in de provincie Groningen is toegenomen met 4 t.o.v. 2024. Minimaal 50% daarvan maakt gebruik van regionale innovatie-infrastructuur zoals Innolabs, HTRIC of Chemport Innovation Centre.

Wat gaan we daarvoor doen?

Actielijn 1.1. Bevorderen kansrijke clusters en sectoren

We bouwen verder op bestaande economische sterktes door clusters te versterken en de samenwerking binnen sectoren te verbeteren. We richten ons op sectoren met een hoge toegevoegde waarde, zoals ICT, Groene chemie, Energie, Maakindustrie waaronder maritiem, Life sciences & health inclusief medtech en biotech.

We hanteren het principe van slimme specialisatie, waarbij we zoeken naar slimme combinaties en complementariteit die tot vernieuwing kunnen leiden. Dit draagt bij aan een hoger verdienvermogen en een stevigere internationale positie van de Groningse economie.

Activiteiten:

- Aanjagen van strategische samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen binnen kansrijke sectoren;
  - Maritieme sector: the Green and digital maritime coalition
  - Life Science & Health sector: het initiatief Polymers for Health, van HealthTechnology Research Innovation Cluster (HTRIC), Health Data Valley gericht op optimaliseren toepassing en gebruik van gezondheidsdata
  - Groene chemiesector en circulaire kunststofsector: de doorontwikkeling van het samenwerkingsverband Chemport Europe.
- Verbeteren van de positionering van onze sterke sectoren om een bijdrage te leveren aan (inter)nationale belangen. Denk aan toelevering voor de energietransitie, waterveiligheid, defensie
- Aanscherpen van de acquisitiestrategie met partners zoals NOM, GSP en GAE voor het aantrekken van nieuwe bedrijven die optimaal bijdragen aan de economische doelstellingen
- Ondersteunen van samenwerkingsverbanden van (MKB) bedrijven.

Actielijn 1.2. Versterken van innovatie-ecosystemen

Door innovatie-ecosystemen te versterken, stimuleren we de verbinding tussen kennisinstellingen, bedrijven en startups. Dit versnelt de toepassing van nieuwe technologieën en verhoogt de productiviteit.

Activiteiten:

- Een gezamenlijke en breed gedragen aanpak ontwikkelen voor de versnelling van deeptech startups (deeptech agenda Noord-Nederland).
- Verbeteren van de beschikbaarheid en toegankelijkheid van hoogwaardige infrastructuur en faciliteiten voor doorontwikkeling van technologieën. Voorbeelden zijn gezamenlijke faciliteiten zoals Innolabs op Zernike, locaties voor demonstratie van technologie zoals het Chemport Innovation Centre of de ontwikkeling van een locatie voor praktijktesten van innovatieve technologie (een zogenaamd fieldlab) voor hergebruik van CO₂.
- (door)ontwikkeling van duurzame datacenters en overige digitale initiatieven om de economische transitie van meer ICT, big data, en AI vorm te kunnen geven.
- Doorontwikkelen en versterken van campussen als innovatiehubs waar MKB en kennisinstellingen samenwerken (bijvoorbeeld via het programma KONNEKT). Doorontwikkeling van dienstverlening aan het MKB voor valorisatie en productiviteitsverhoging activiteiten voor ondernemers m.b.t. stijging op de innovatieladder.

3.2 Werken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt

In onze provincie staan we voor de opgave om de arbeidsmarkt toekomstbestendig te maken in het licht van demografische krimp (ontgroening en vergrijzing) en veranderende arbeidsmarkteisen door technologische en maatschappelijke transitie. De uitdaging ligt in het creëren van een optimale balans tussen vraag en aanbod, het voorkomen van langdurige werkloosheid en het waarborgen van voldoende instroom of arbeidsbesparende maatregelen in economisch stuwende sectoren zoals techniek, IT, en duurzame energie. We werken aan innovatieve oplossingen voor arbeidsbesparende maatregelen en daarmee het verhogen van de arbeidsproductiviteit. Een gebalanceerde arbeidsmarkt is randvoorwaardelijk voor een succesvolle economie, maar daarin heeft de provincie veelal een faciliterende rol en dito bijdrage aan het systeem. Het behalen van de doelen is een gezamenlijke opgave met onze stakeholders.

Als vergezocht is in de Economische Visie 2035 vastgesteld: “In 2035 kent de Groningse arbeidsmarkt structureel een lage werkloosheid, functioneert de arbeidsmarkt zo optimaal mogelijk en werken we toe naar een goede balans tussen vraag en aanbod.”

Met ons arbeidsmarktbeleid zetten we in op de, in dit programma benoemde, economisch stuwende sectoren. We benaderen arbeidsmarkt nadrukkelijk vanuit een economisch perspectief. Andere sectoren worden bediend vanuit eigen beleidsprogramma's. Met ons arbeidsmarktbeleid sluiten we aan bij bestaande organisaties of initiatieven. We faciliteren, verbinden en jagen aan waar nodig, we voeren daarentegen niet zelfstandig uit.

Om de instroom in de arbeidsmarkt te vergroten en werkenden/werkzoekenden beter inzetbaar te houden, zet de provincie in op een sterke leercultuur en een toegankelijk aanbod voor bij-, her- en omscholing.

Door onderwijs en arbeidsmarkt beter op elkaar af te stemmen, zorgen we voor een arbeidsmarkt die toekomstbestendig is en aantrekkelijk blijft voor talent. We hebben daarbij specifiek oog voor het MBO, omdat juist daar de vakkrachten van morgen worden opgeleid. Ook heeft het MBO een belangrijke regio-functie, een functie die mede door ontgroening onder druk komt te staan. Bevorderen van instroom is mede daardoor extra belangrijk. Met de inzet op het onbenut arbeidspotentieel kan de krapte deels worden verkleind en worden voorkomen dat werkzoekenden verder van de arbeidsmarkt komen af te staan.

Beleidsdoelen en SMART resultaten voor 2029

Doel: Bevorderen van arbeidsmarktrelevante (om- en bij)scholing in kansrijke sectoren.

Resultaat: In 2029 hebben minimaal 750 Groningers deelgenomen aan (her-, om- en bij)scholingstrajecten gericht op kansrijke sectoren zoals techniek, zorg, groene chemie en digitalisering, ondersteund via bestaande regionale en Europese programma's.

Doel: Verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Resultaat: In 2029 zijn er minimaal vijf projecten gestart tussen onderwijsinstellingen en werkgevers waarmee de samenwerking tussen onderwijsinstellingen en bedrijfsleven in sectoren met arbeidsmarktcrisissen (zoals techniek, ICT of zorg) wordt versterkt

CONCEPT

Doel: Verhogen inzetbaarheid onbenut arbeidspotentieel.

Resultaat: In 2029 is de inzetbaarheid van minimaal 200 personen, die behoren tot het onbenut arbeidspotentieel, via gerichte scholing, zij- instroom, begeleiding/ plaatsingstrajecten verhoogd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Actielijn 2.1. Aanpak krapte en bevorderen van een leven lang ontwikkelen

Om de instroom in de arbeidsmarkt te vergroten en werkenden/werkzoekenden beter inzetbaar te houden, zet de provincie in op een sterke leercultuur en een toegankelijk aanbod voor bij-, her- en omscholing.

Activiteiten:

- Ondersteunen om- en bijscholing voor werkenden en werkzoekenden binnen economisch stuwende sectoren, zoals techniek en IT. (Bijvoorbeeld via scholingsfonds of specifieke scholingsmogelijkheden via (Europese en regionale) programma's.
- Werkgevers ondersteunen bij duurzame inzetbaarheid en beschikbaarheid van arbeidskrachten (bijvoorbeeld via Duurzame inzetbaarheid Noord, IWCN)

Actielijn 2.2. Versterken van de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven

Door onderwijs en arbeidsmarkt beter op elkaar af te stemmen, zorgen we voor een arbeidsmarkt die toekomstbestendig is en aantrekkelijk blijft voor talent.

Activiteiten:

- Gerichte samenwerkingen tussen bedrijven en onderwijsinstellingen bevorderen (bijv. via het Regionaal Investeringsfonds MBO en specifieke regelingen binnen Europese en regionale programma's).
- Ondersteunen van initiatieven die zorgen voor een betere aansluiting van opleidingen op de vraag van werkgevers (bijv. campus/onderwijsontwikkeling).
- Stimuleren van meer instroom in- en behoud van technische opleidingen (bijv. techniekpromotie, bevorderen aantrekkelijkheid MBO).

Actielijn 2.3. Benutten onbenut arbeidspotentieel

Door in te zetten op het onbenut arbeidspotentieel kan de krapte deels worden verkleind. Daarnaast kan worden voorkomen dat werkzoekenden verder van de arbeidsmarkt komen af te staan.

Activiteiten:

- Onbenut arbeidspotentieel minimaliseren door het voorkomen van langdurige uitsluiting. (Bijvoorbeeld via basisbanen of aansluiting bij initiatieven vanuit de arbeidsmarktregio)
- Ondersteunen van initiatieven m.b.t. inzet van arbeidsmigranten/ internationaal talent (IWCN)

CONCEPT

3.3 Internationaliseren

Ons internationaliseringsbeleid helpt bedrijven in onze provincie om samen te werken met internationale partners en gebruik te maken van Europese subsidie- en samenwerkingsmogelijkheden. Hiermee ondersteunen we het MKB bij hun innovatieprocessen en helpen hen nieuwe markten te openen, hun afzetmogelijkheden te vergroten en te innoveren. We bouwen netwerken, delen kennis en versterken het regionale imago.

CONCEPT

Bij het aantrekken van nieuwe internationale bedrijven houden we rekening met onze maatschappelijke doelen en zorgen we voor een goede inbedding in het regionale innovatie-ecosysteem. We richten ons op bedrijven die passen binnen onze strategische sectoren, bijdragen aan brede welvaart en duurzaam economische waarde toevoegen. In samenwerking met de verbonden partijen zoeken we naar bedrijven die hoogwaardige werkgelegenheid meebrengen, bereid zijn samen te werken met kennisinstellingen en zich voor de lange termijn in de regio willen vestigen. We kijken daarbij ook naar hun bijdrage aan het versterken van regionale ketens, het vergroten van de strategische autonomie, regionale innovatiedoelen, duurzame ontwikkeling en minimale impact op de leefomgeving. Dit draagt bij aan een concurrerend bedrijfsleven en een toekomstbestendige economie. Dit beleid werkt in tandem met de bredere beleidsagenda Internationalisering.

Beleidsdoelen en SMART resultaten voor 2029

Doel: Verhogen van de exportgraad en internationaliseren van het MKB.

Resultaat: Ten minste 120 Groningse MKB-bedrijven hebben deelgenomen aan export bevorderende activiteiten of Europese samenwerkingsprojecten.

Doel: Aantrekken van buitenlandse investeringen en acquisities die aansluiten bij de maatschappelijke doelen.

Resultaat: Minimaal 6 buitenlandse bedrijven met maatschappelijke impact (zoals energie, circulariteit, defensie, gezondheid) zijn in Groningen gevestigd via acquisitie met de NOM, GSP of GAE. Minstens 3 daarvan zijn fysiek ingebed in bestaande innovatie-ecosystemen (zoals Chemport, Airport Campus of HealthTech clusters).

Wat gaan we daarvoor doen?

Actielijn 3.1: Stimuleren van export en internationale samenwerking van het MKB

We helpen bedrijven bij internationale samenwerking en verlagen de drempels voor export.

Voorbeelden van activiteiten:

- ❖ Exportbevorderende activiteiten via verbonden partijen en kennisinstellingen stimuleren en waar nodig ondersteunen, zoals handelsmissies, innovatiemissies, exportgesprekken, trainingen en andere gerichte programma's die het MKB helpen om internationaal te groeien.
- ❖ Ondersteuning bieden bij internationale regelgeving en exportkansen.

- ❖ Internationale samenwerking met, met name, Duitse en Scandinavische regio's ondersteunen.
- ❖ Europese programma's inzetten voor internationalisering van het MKB

Actielijn 3.2: Aantrekken van buitenlandse bedrijven en investeringen met toegevoegde waarde

We richten ons op acquisities en het aantrekken van buitenlandse investeerders in sectoren die bijdragen aan maatschappelijke doelen.

Voorbeelden van activiteiten:

- ❖ Begeleiden en ondersteunen van grote projecten en acquisities.

CONCEPT

3.4 Toekomstbestendigheid bestaande bedrijven waarborgen

De huidige bedrijven vormen door de regionale gebondenheid en de aanwezigheid van kapitaal en kennis een stevige basis voor nieuwe ontwikkeling. Veel bedrijven staan momenteel echter onder druk als gevolg van grote kostenstijgingen en verslechterende marktomstandigheden. Investeringsbeslissingen worden daardoor soms uitgesteld of afgeblazen. We verleggen onze focus naar toekomstbestendige industrie, en tegelijkertijd werken we aan de synergie met de aanwezige bestaande industrie.

Vanwege het belang van bestaande bedrijvigheid voor nieuwe ontwikkelingen, willen we voorkomen dat te veel bestaande bedrijvigheid met toekomstperspectief verdwijnt en de regio de-industrialiseert. Daarom zetten we in op het versterken van het verandervermogen bij de industrie, zodat bedrijven de noodzakelijke transitie goed door kunnen komen.

De nieuwe Groningse ambitie om de beroepsvisserij op zee te ondersteunen, is ingegeven door enerzijds zorgen omdat deze visserij onder druk staat en anderzijds door kansen die er zijn voor een transitie naar een duurzame en toekomstbestendige visserij.

De beroepsvisserij op zee hangt sterk samen met de bedrijvigheid en identiteit van de Groningse visserijhavens en de visserijgemeenschappen. Deze sector heeft bestaansrecht, daarom zetten we in op de toekomstbestendigheid van deze sector binnen ecologisch verantwoorde kaders. Deze transitie vraagt om betrokkenheid van zowel de sector als natuurorganisaties en om een koppeling met de Groningse ambities t.a.v. de Waddenzee, als uniek natuurgebied met de Werelderfgoedstatus. We investeren in concrete Groningse projecten in verduurzaming en innovatie die voortkomen uit het Visserij Ontwikkel Plan (VOP). En door in te zetten op een mogelijke vertaalslag van het Koepelplan vernieuwingsimpuls visserij-onderwijs naar de haven van Lauwersoog.

Beleidsdoelen en SMART resultaten voor 2029

Doel: Vergroten van het verandervermogen van de industrie en het voorkomen van de-industrialisatie.

Resultaat: Minimaal 15 bedrijven hebben we geholpen bij besluitvorming over en realisatie van hun transitieproject. Van deze bedrijven voert ten minste 35% technologische vernieuwingen door die bijdragen aan emissiereductie, energie-efficiëntie of circulaire productie.

Doel: Behouden toekomstgerichte bedrijvigheid MKB en beroepsvisserij.

Resultaat: Minimaal 25 bedrijven in de industrie- en maaksector zijn betrokken bij provinciale of regionale projecten/programma's. En is t.b.v. de beroepsvisserij geïnvesteerd in tenminste 2 Groningse (VOP) projecten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Actielijn 4.1. Bestaande industrie gericht ondersteunen

De provincie zet in op een regio met een krachtige industrie, door faciliteren van (clusters van) productiebedrijven. Dit zijn bedrijven met een groot verdienvermogen, een toegevoegde waarde voor de circulaire economie, de arbeidsmarkt of het regionale vestigingsklimaat.

Activiteiten:

- Ondersteunen bedrijven bij energie- en grondstoffentransitie.
- Onderzoek naar het verdienvermogen, de circulariteit en de effecten op de arbeidsmarkt en het vestigingsklimaat van regionale ketens in voor de regio belangrijke sectoren zoals de agro-industrie, maakindustrie (w.o. maritiem) en procesindustrie (w.o. chemie).
- Belangenbehartiging voor energie-intensieve industrie richting de nationale en Europese beleidsmakers.
- Versterken van regionale strategische autonomie. De provincie wil afhankelijkheid van buitenlandse grondstoffen en toeleveringsketens verminderen en tegelijkertijd regionale samenwerking stimuleren. Versterken van ketensamenwerking in kritieke sectoren zoals groene chemie, circulaire maakindustrie en waterstof.

Actielijn 4.2. Stimuleren innovatie, kennisdeling en flexibiliteit

Om de industrie beter in staat te stellen in te spelen op veranderende marktomstandigheden, stimuleert de provincie kennisdeling in clusters en innovatie bij bedrijven.

Activiteiten:

- ❖ Ontwikkeling en uitvoering provinciale en regionale programma's met Europese middelen voor investeringen, innovatie en digitalisering (o.a. I&D MKB)
- ❖ Continueren eerstelijns ondersteuningsprogramma's MKB
- ❖ Ondernemers ondersteunen bij de ontwikkeling van projectvoorstellen voor subsidieaanvragen
- ❖ Ondernemers helpen hun bedrijfsvoering efficiënter te maken d.m.v. digitalisering

3.5 Aantrekkelijk vestigingsklimaat realiseren

Een randvoorwaarde voor brede welvaart is dat de het vestigings- en investeringsklimaat op orde is. Dit bepaalt in belangrijke mate hoe aantrekkelijk de provincie is en blijft voor ondernemers, het brede MKB, investeerders en talent. Alleen met een aantrekkelijk vestigings- en investeringsklimaat wordt het economisch potentieel van Groningen volledig benut en neemt het potentieel toe. Dit zal uiteindelijk leiden tot het hogere doel van de economische visie, de groei van de brede welvaart.

CONCEPT

Het vestigingsklimaat steunt op diverse pijlers: een betrouwbaar en duurzaam energiesysteem, goede (inter)nationale bereikbaarheid via spoor, weg, lucht en water, beschikbaarheid van grondstoffen en fysieke ruimte, en een hoogwaardige woon- en leefomgeving in (winkel)kernen. Dit zijn zaken die in de omgevingsvisie en vooral in andere provinciale programma's zijn belegd. In het Programma Economie leggen we de focus vooral op toekomstbestendige bedrijventerreinen, economische profilering en economische analyses.

Een integrale aanpak is nodig om het vestigingsklimaat te versterken. Dat vraagt om samenwerking op beleidsterreinen zoals energie, mobiliteit, ruimtelijke ontwikkeling, cultuur, internationalisering en economie. Zo bouwen we aan een provincie waarin mensen willen wonen, werken en ondernemen – nu en in de toekomst.

Beleidsdoelen en SMART resultaten voor 2029

Doel: Een sterker vestigingsklimaat

Resultaat: Economische profilering van Groningen is opgezet in 2026.

Resultaat: Economische data geven o.a. met behulp van nieuwe technieken meer inzicht in economische ontwikkeling en inzicht voor een aanpak van winkelkernen

Doel: We werken aan een integrale aanpak voor toekomstbestendige bedrijventerreinen.

Resultaat: Er is in samenwerking met gemeenten en partners een start gemaakt met de herontwikkeling of verbetering van minimaal 4 bedrijventerreinen. In 2026 is een actueel overzicht van de opgaven en ontwikkelkansen per terrein beschikbaar. Minstens 2 terreinen zijn in aanmerking gebracht voor herstructurering via een mogelijke HMDG.

Wat gaan we daarvoor doen?

Actielijn 5.1 Een sterker vestigingsklimaat

Vanuit economie werken we aan integrale opgaven die bijdragen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Activiteiten:

- ❖ We dragen bij aan de profilering van Groningen. Hiervoor leggen we de verbinding met de genoemde profilering in de economische agenda Nij Begun.

- ❖ We ontwikkelen een aanpak voor voldoende industriewater ten behoeve van onze bedrijvigheid.
- ❖ We voeren een koopstromenonderzoek uit en gebruiken de informatie voor een aanpak van winkelkernen.
- ❖ We verkennen de mogelijkheden van een vaarverbinding met Noorwegen.
- ❖ We creëren meer inzicht in de trends van de economische ontwikkeling van de Groninger Economie.
- ❖ We brengen in beeld waar vanuit economische uitgangspunten kansen en wensen voor watergebonden kavels.

Actielijn 5.2 Toekomstbestendige bedrijventerreinen ontwikkelen

We werken samen met gemeenten, bedrijven en andere betrokken actoren aan het toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen. Dit gebeurt binnen de kaders van de Omgevingsvisie, waarin ruimtelijke kwaliteit centraal staat. Ook verkennen we de mogelijkheden van een herstructureringsmaatschappij Drenthe-Groningen voor het revoluerend herstructureren van bedrijventerreinen.

Activiteiten:

- ❖ Verkennen van een herstructureringsmaatschappij Drenthe-Groningen (HMDG) om gemeenten te faciliteren voor het herstructureren van bestaande bedrijventerreinen. We zoeken hier samenwerking met de Economische Agenda van Nij Begun en de Toekomstagenda Regio Groningen-Assen
- ❖ Coördineren van de integrale aanpak voor toekomstbestendige bedrijventerreinen door onder andere verkennen van mogelijkheden voor het stimuleren van de organisatiegraad, het werken aan een klimaatadaptief inrichting en de aantrekkelijkheid van deze terreinen te vergroten door bijvoorbeeld vergroening.
- ❖ We stellen een agenda op voor de maritieme maakindustrie die voorziet in het toekomstbestendig maken van deze sector.
- ❖ We faciliteren Groningen Airport Eelde en GSP ten behoeve van het noordelijke vestigingsklimaat door onder andere de ontwikkeling van businesspark Bravo op GAE en het onderzoeken van mogelijkheden voor een monteursopleiding voor MBO.
- ❖ We verkennen de mogelijkheden om Defensie en defensie-gerelateerde bedrijvigheid te faciliteren. Te denken valt aan samenwerking tussen Defensie en de maritieme sector, gezondheidssector, IT-sector en het creëren van havencapaciteit in de Eemshaven.
- ❖ We stellen profielen op voor de XXL-terreinen zodat we ruimtelijk kunnen sturen op zaken als beschikbaarheid van energie-infrastructuur, water, milieudruk, bereikbaarheid en omvang van bedrijven.
- ❖ Samen met de betrokken gemeenten werken we aan een nieuw XXL-bedrijventerrein A7/N33.
- ❖ We onderzoeken ook deelname aan het initiatief 'Werklandschappen van de toekomst'. We maken onderscheid tussen transformatie of revitalisering.
- ❖ We stellen kaders op voor verplaatsen (transformatie) van bedrijventerreinen.
- ❖ We werken samen met het masterplan regiocentra aan een gezamenlijke aanpak voor aantrekkelijke centra, waarbij retail, leefbaarheid en vrijetijdseconomie elkaar versterken.

3.6 Uitvoering geven aan een circulaire economie

De Nederlandse en ook de Groningse economie is nog overwegend gebaseerd op lineaire productieprocessen. Dit is niet alleen inefficiënt en milieubelastend, maar leidt ook tot economische kwetsbaarheden. Daarnaast sturen ook de EU en het Rijk via wet- en regelgeving steeds meer op een circulaire (en strategisch autonome) economie. Hier anticiperen we op door bedrijven te stimuleren en ondersteunen bij het ontwikkelen van circulaire (en biobased) verdienmodellen. Hiermee ontwikkelen we een toekomstbestendige economie en minimaliseren we negatieve milieu-impact.

De afgelopen jaren heeft onze regio hier al flinke stappen in gezet. Bijvoorbeeld met de oprichting van de Vereniging Circulair Groningen (en inmiddels ook Drenthe), waar al ruim 100 bedrijven lid van zijn. En met de toekenning van grotere Europese projecten zoals Greenwise Circular Plastics en Care2Change (gericht op het reduceren van ziekenhuisafval). Hier bouwen we de komende periode op voort. Onze focus ligt hierbij op het stimuleren en faciliteren van circulaire verdienmodellen bij MKB-bedrijven. Ook willen we hierbij zoveel mogelijk de impact van de circulaire economie op de ruimtevrage inzichtelijk maken.

Beleidsdoelen en SMART resultaten voor 2029

Doel: Versterken van het regionale circulaire netwerk.

Resultaat: Het aantal bedrijven binnen circulaire netwerken is met 50 toegenomen ten opzichte van 2025.

Resultaat: Minimaal 3 nieuwe circulaire (samenwerkings)projecten voortkomend uit netwerken zoals Vereniging Circulair Groningen Drenthe of Chemport Europe.

Doel: Stimuleren van circulaire verdienmodellen en ketensamenwerking.

Resultaat: Ten minste 50 Groningse MKB-bedrijven hebben ondersteuning ontvangen bij het ontwikkelen of toepassen van een circulair verdienmodel.

Resultaat: Voor minimaal 2 sectoren (zoals bouw of maakindustrie) is een ketenaanpak opgezet, waarmee circulaire principes structureel zijn geïmplementeerd bij betrokken bedrijven.

Wat gaan we daarvoor doen?

Actielijn 6.1. Versterken van het regionale circulaire netwerk

Om samen te werken, moet je elkaar eerst leren kennen en vertrouwen. Om dit proces te faciliteren, brengen we circulaire organisaties en bedrijven samen en ondersteunen we netwerkpartijen zoals Chemport en Vereniging Circulair Groningen Drenthe. Dit draagt uiteindelijk bij aan de ontwikkeling van meer circulaire (samenwerkings-)projecten.

Activiteiten:

- ❖ We zijn onderdeel van het Horizon-project “European Circular Innovation Valley” en leggen daarin verbinding met andere circulaire regio’s in Europa.
- ❖ We ondersteunen en nemen deel aan relevante netwerken zoals Groene Chemie Nieuwe Economie (GCNE) en het European Chemical Regions Network (ECRN).
- ❖ We werken aan opvolging van het programma Noord-Nederland verdient Circulair, waarmee we circulaire organisaties in de regio van meer slagkracht voorzien.

Actielijn 6.2. Stimuleren van circulaire verdienmodellen en ketensamenwerking

Bedrijven zijn de sleutel tot een circulaire economie. Daarom stimuleren en ondersteunen we hen bij het ontwikkelen van circulaire verdienmodellen. We doen dit bijvoorbeeld door het inbrengen van kennis, een subsidie of door de verbinding te leggen naar samenwerkingspartijen.

Activiteiten:

- ❖ Samen met Circulair Groningen Drenthe ontwikkelen we jaarlijks een MKB-ondersteuningsprogramma, gericht op ketens zoals bijvoorbeeld de maakindustrie.
- ❖ We verkennen welke kansen (en risico's) er liggen rondom kritieke materialen.
- ❖ We stimuleren de vergroening van chemische productieketens, bijvoorbeeld door het benutten van grondstoffen op basis van afval, biologisch materiaal en CO₂.
- ❖ We stimuleren circulair en/of biobased materiaalgebruik in onze woningbouw- en isolatieopgave.

Actielijn 6.3. Lobby, monitoring en andere randvoorwaarden

Naast het stimuleren van bedrijven zetten we ons in voor randvoorwaarden die de transitie naar een circulaire economie kunnen versnellen. Bijvoorbeeld via lobby op wet- en regelgeving en door te zorgen voor een effectieve benutting van milieugebruiksruimte en inzicht in de hieruit voortkomende extra ruimtevraag. Ook monitoren we grondstofgebruik ter ondersteuning van beleidskeuzes.

Activiteiten:

- ❖ In samenwerking met het SNN en de provincies Fryslân en Drenthe lobbyen we actief op relevante beleidsontwikkelingen, zoals de EU Circular Economy Act. Hier ligt een verbinding met de internationaliseringsagenda. Ook ontwikkelen we een gezamenlijk narratief voor circulaire economie.
- ❖ We nemen actief deel aan het landelijke traject "Krachtenbundeling Rijk-Regio" en zetten ons hierbij met name in voor circulaire ketenontwikkeling in de maakindustrie.
- ❖ We verbeteren de monitoring van grondstoffen, afval en andere circulaire ontwikkelingen.

Hoofdstuk 4. Hoe gaan we dat doen?

4.1. Sturingsfilosofie t.o.v. externe partners

De provincie Groningen kan op verschillende manieren sturen op de gestelde doelen. Dit gebeurt door gebruik te maken van een mix aan instrumenten. De sturingsfilosofie geeft richting aan de manier waarop de provincie haar verantwoordelijkheden invult en prioriteiten stelt.

CONCEPT

Als provincie Groningen werken we aan alle genoemde economische beleidsdoelen vanuit strategische samenwerking met partners. Dit programma is daarbij het kader voor onze deelname en ons handelen. We werken samen met ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen, investeerders en met andere partners binnen en buiten Groningen, afhankelijk van het onderwerp en het gewenste geografische schaalniveau.

Het uitgangspunt van het Programma Economie is dat we zoveel mogelijk met externe partners plannen ontwikkelen, investeren en realiseren. Onze rol als provincie verschilt per onderwerp en per fase van de ontwikkeling. Soms treden we op als initiator of aanjager, terwijl we in andere situaties coördineren, faciliteren of investeren. Het eigenaarschap van de resultaten ligt vaak gedeeltelijk of geheel bij andere partijen.

Hieronder worden de vier belangrijkste sturingsmechanismen beschreven:

1. Faciliteren en/of cofinancieren van initiatieven en projecten vanuit (Europese) programma's

We faciliteren en financieren projecten binnen Europese en nationale programma's die bijdragen aan onze economische opgaves. Dit zorgt voor extra financiële middelen voor bedrijven, kennisinstellingen en andere organisaties en hechtere (inter)nationale samenwerking. Waar mogelijk zoeken wij hierin de samenwerking in Noord-Nederlands verband.

Activiteiten:

- ❖ Faciliteren, cofinancieren en ontwikkelen van initiatieven en projecten verbonden aan de economische opgaven;
- ❖ Beheer en uitvoering van verschillende Europese programma's (Just Transition Fund, EFRO Noord, Interreg A Deutschland-Nederland, Interreg B North West Europe en North Sea Region, Interreg C Europe);
- ❖ Voorbereiden op nieuwe Europese programma's in samenwerking met de internationaliseringsagenda voor de structuurfondsperiode na 2027;
- ❖ Toegang tot subsidieprogramma's bevorderen, mede via eerstelijnsorganisaties (focus op MKB).

Concrete voorbeelden provinciale initiatieven en projecten in (Europese) programma's

1. EFRO: in het door de provincie aangejaagde en gefinancierde project Care2Change werken we aan het reduceren van ziekenhuisafval. Ziekenhuizen zoals het UMCG zijn betrokken, maar ook bedrijven die nieuwe circulaire zorgproducten ontwikkelen.
2. JTF: in het project S3ORTED wordt een circulaire textielketen opgezet onder leiding van penvoerder Sympany. De provincie heeft hierbij projectontwikkelingskosten gefinancierd en inhoudelijk geadviseerd.
3. Horizon: de provincie is samen met Drenthe en Fryslân één van de "European Circular Innovation Valley's". In dit Horizon-project werken we samen met andere Europese koploperregio's aan een missie-gedreven aanpak voor circulaire economie.
4. Interreg B NWE: wij zijn lead partner van het Buffer+-project met ruim € 5,8 mln. aan Europese subsidie gericht op het herstellen van het natuurlijke vermogen van veengebieden om koolstof en water te bufferen;
5. Interreg A DE-NL: project Nanodetect gefinancierd en gefaciliteerd dat zich richt op de ontwikkeling van een doorbraak in kankerdiagnostiek wat ten goede komt aan onze sterke medtech-sector;
6. NPG: vanuit arbeidsmarkt maken we onderdeel uit van Werken aan ontwikkeling, onderdeel van NPG en ondersteunen we de pilot diepe technologie fellows, gericht op de valorisatie van veelbelovende technologieën uit kennisinstellingen

2. Verbinden met nationale en programma's Noord-Nederland

Wij verbinden onze inzet met programma's zoals Nij Begun, het Nationaal Programma Groningen, Regio Groningen-Assen, het Fonds Nieuwe Doen, Waddenfonds en het Groeifonds om samenhang te bewerkstelligen en doelen op elkaar af te stemmen. Door goed aan te sluiten bij bestaande agenda's en fondsen en daar als provincie positie in te nemen realiseren we maximaal doelbereik via synergie en complementariteit en voorkomen we dubbelingen, tegenstrijdigheden of hiaten.

3. Versterken en richten van het organiserend vermogen én verbonden partijen

De provincie vervult een verbindende rol door bestaande initiatieven te versterken en (beter) op elkaar aan te laten sluiten. Dit doen we door coalities te vormen en clusters, hubs en samenwerkingsverbanden zoals Chemport Europe, Groene Chemie Nieuwe Economie en Vereniging Circulair Groningen Drenthe en op Europees niveau European Chemical Regions Network (ECRN) te subsidiëren. Hierdoor brengt de provincie partners samen en kan het ontwikkelingen vanuit deze samenwerkingsverbanden effectief richten op provinciale doelstellingen. De provincie stimuleert op deze manier het organiserend vermogen van Groningen (dat van groot belang is om de beschikbare middelen binnen Nationaal Programma Groningen, JTF, Nij Begun effectief te laten renderen). Zo oefent de provincie invloed uit op de richting waarin deze ontwikkeld worden.

De provincie werkt samen met verbonden partijen zoals Groningen Seaports, de Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland (NOM), Groningen Airport Eelde en

investeringsfonds Groningen. Daarnaast werken we samen met uitvoerende partijen als GroBusiness om de brede welvaart in onze provincie te stimuleren. Elke partij heeft zijn eigen specifieke rol in het economisch werkveld binnen de provincie. We sturen via de verbonden partijen op de economische ontwikkeling conform onze doelstellingen.

4. Randvoorwaarden creëren voor economische ontwikkeling

De provincie fungeert als aanjager bij het creëren van de randvoorwaarden voor economische en maatschappelijke ontwikkeling. Denk hierbij aan een toekomstbestendige infrastructuur of een duurzame energievoorziening. Deze economische randvoorwaarden krijgen vorm in aanpalende provinciale programma's als mobiliteit en energie. Hierin sturen we en trekken we samen op met de Groningse gemeenten, noordelijke provincies en het Rijk.

4.2. Regionaliseren van de aanpak

De aanpak binnen de provincie Groningen moet worden afgestemd op, en aansluiten bij, de unieke kenmerken van verschillende geografische gebieden. Hiervoor trekken we op met de Groningse gemeenten. Groningen stad heeft een andere economische structuur, dynamiek en uitdagingen dan bijvoorbeeld Eemshaven/Delfzijl en Oost-Groningen. In Groningen stad ligt de nadruk op innovatie, onderwijs en clusters zoals Campus Groningen. In Eemshaven en Delfzijl draait het voornamelijk om de energietransitie, versterking van het industriële fundament en logistiek. Oost-Groningen onderscheidt zich met name op het gebied van landbouw en biobased economie. Deze verschillen vragen om maatwerk in samenwerking en een regionale doorvertaling van onze aanpakken, instrumenten en projecten, zonder de gezamenlijke strategische doelen uit het oog te verliezen. We hanteren hierbij onderstaand uitgangspunten:

- ❖ De beoogde impact van onze inzet pakt per gebied anders uit, afhankelijk van het onderwerp. De impact van een inzet op specifieke sectoren hangt af van de economische structuur van regio's.
- ❖ We gaan geen aparte regioprogramma's ontwikkelen, maar er wordt wel nadrukkelijk gekeken in de uitvoering van het programma waar welk instrument wordt ingezet. We zorgen ervoor dat wij met onze inzet aansluiten bij het DNA, de structuur en de kenmerken van de regio's.
- ❖ We helpen nationale ontwikkelingen te vertalen naar regio's. Denk aan de European Digital Innovation Hub (EDIH) of de stijging van ondernemers op de innovatie competentieladder.
- ❖ Er is bij de beschikbare fondsen en programma's, zoals bijvoorbeeld regiodeals aandacht voor maatwerk in de verschillende regio's.

Hoofdstuk 5. Wat mag het kosten?

5.1. Beleidsmiddelen

Voor de uitvoering van dit programma is jaarlijks circa 3.5 miljoen euro aan beleidsmiddelen beschikbaar. We benutten dit budget voor onder andere adviesdiensten, projecten en subsidies. Maar ook om ontwikkelingen aan te jagen die vervolgens gefinancierd kunnen worden vanuit bijvoorbeeld de Economische Agenda van Nij Begun, het Just Transition Fund (JTF) of het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).

We verdelen de middelen over onze drie maatschappelijke doelen. De budgetten kunnen naargelang uitvoering flexibel verschoven worden. Onderstaande tabel toont de indicatieve begroting.

Maatschappelijke doelen	2026	2027	2028	2029
Vergroten verdienvermogen ¹	€ 2.150.000	€ 2.150.000	€ 2.150.000	€ 2.150.000
Circulaire economie	€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000
Arbeidsmarkt en vestigingsklimaat	€ 850.000	€ 850.000	€ 850.000	€ 850.000
Totaal	€ 3.500.000	€ 3.500.000	€ 3.500.000	€ 3.500.000

¹ Dit is exclusief budget voor de beroepsvisserij van jaarlijks €383.000,- voor de jaren 2026 t/m 2028 en inclusief circa €800.000,- structurele exploitatiebijdrage voor o.a. de NOM.

Hoofstuk 6. Hoe gaan we het volgen?

Monitoring en evaluatie zorgen ervoor dat de provincie Groningen inzicht heeft in de voortgang en de resultaten van het Programma Economie en waar nodig kan bijsturen. In dit hoofdstuk beschrijven we hoe de monitoring wordt ingericht, op basis van welke databronnen, op welke momenten evaluaties plaatsvinden en hoe bevindingen leiden tot beleidsaanpassingen.

6.1 Monitoring en evaluatie

CONCEPT

Monitoring vindt plaats op twee niveaus:

Niveau 1: Doen we de goede dingen.

Hierbij rapporteren we aan GS en PS op de indicatoren van de drie maatschappelijke doelen uit de Economische Visie 2035. De twee databronnen die we gebruiken voor monitoring van de maatschappelijke doelen zijn:

- De monitor brede welvaart
- De Staat van Groningen, thema economie

De voortgang omtrent de drie maatschappelijke doelen maken we inzichtelijk via onderstaande indicatoren:

Verdienvermogen

- Gemiddeld en mediaan besteedbaar huishoudinkomen,
- Gemiddeld en mediaan vermogen per huishouden,
- Arbeidsproductiviteit per sector

Circulaire economie

- Materiaalverbruik
- Mate van hergebruik/recycling van afvalstromen
- Hoeveelheid afval

Vestigingsklimaat en arbeidsmarkt

- Netto/bruto arbeidsparticipatie
- Percentage werkloosheid
- Groei werkgelegenheid
- Toename/afname aantal vestigingen,
- Aantal nieuwe/startende bedrijven

De eerste twee indicatoren van verdienvermogen geven inzicht in toe-/afnemende materiële welvaart onder inwoners. Daarnaast wordt zowel naar het gemiddelde als de mediaan gekeken. Dit geeft een beeld van de (scheve) verdeling van inkomen/vermogen.

Circulaire economie is een relatief nieuw en veelomvattend beleidsthema. Hierdoor zijn relevante indicatoren (en bijbehorende data) op dit moment nog beperkt beschikbaar. Zeker op provinciaal niveau. Wel werken we in IPO-verband aan de (door)ontwikkeling hiervan en we verwachten de indicatoren op termijn aan te kunnen scherpen.

Niveau 2 Doen we de dingen goed.

We rapporteren aan GS op de indicatoren van de beleidsdoelen uit het Programma Regionale Economie 2026-2029 (zie onderstaande tabel met indicatoren beleidsdoelen)

Monitoring beleidsdoelen Programma Economie 2026-2029

De monitoring richt zich op het meten van de voortgang van de beleidsdoelen. Dit gebeurt op basis van de SMART-geformuleerde kwantitatieve indicatoren.

De beleidsdoelen kunnen niet alleen worden gerealiseerd door de provincie Groningen. Voor het monitoren van de resultaten geldt dus dat we afhankelijk zijn van de inzet en samenwerking met andere partijen.

Jaarlijkse monitoring: Elk jaar in het vierde kwartaal worden de beleidsdoelen geëvalueerd en voortgang gedeeld met Gedeputeerde Staten (GS). Dit biedt inzicht in de voortgang en maakt tijdige bijsturing door GS mogelijk.

Eindevaluatie: Aan het einde van de looptijd van het programma wordt een integrale evaluatie uitgevoerd. Deze levert input voor het opvolgende Programma Economie en een eventuele herijking van de Economische Visie 2035. Tussentijdse bijsturing vindt plaats indien ontwikkelingen hier aanleiding toe geven. We bekijken situationeel of dit nodig is voor het gehele beleid of specifieke onderdelen daarvan.

ONDERWERP	BELEIDSDOEL	RESULTAAT	INDICATOR
Transformatie kenniseconomie	Het vergroten van de arbeidsproductiviteit	In 2029 zijn in strategische sectorclusters (waaronder groene chemie, hightech maakindustrie, gezondheidszorg, maritiem en defensie) ten minste 5 nieuwe samenwerkingsprojecten gestart tussen bedrijven en kennisinstellingen.	❖ Aantal nieuwe samenwerkingsprojecten tussen bedrijven en kennisinstellingen
Transformatie kenniseconomie	Versterken van de innovatie-ecosystemen door het aandeel deep tech startups te vergroten	In 2029 is het aantal deep tech startups met vestiging in de provincie Groningen toegenomen met 4 t.o.v. 2024. Minimaal 50% daarvan maakt gebruik van regionale innovatie-infrastructuur zoals Innolabs, HTRIC of Chemport Innovation Centre.	❖ Aantal (deep tech) startups
Werken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt	Bevorderen van arbeidsmarktrelevante om- en bijscholing	In 2029 hebben minimaal 750 Groningers deelgenomen aan (her-, om- en bijscholingstrajecten gericht op kansrijke sectoren zoals techniek, zorg, groene chemie en digitalisering, ondersteund via bestaande regionale en Europese programma's.	❖ Aantal deelnemers aan scholingstrajecten
Werken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt	Verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt	In 2029 zijn er minimaal vijf projecten gestart tussen onderwijsinstellingen en werkgevers waarmee de samenwerking tussen onderwijsinstellingen en bedrijfsleven in sectoren met arbeidsmarktkrapte (zoals techniek, ICT of zorg) wordt versterkt.	❖ Aantal projecten in sectoren met arbeidskrapte
Werken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt	Verhogen inzetbaarheid onbenut arbeidspotentieel.	In 2029 is de inzetbaarheid van minimaal 200 personen, die behoren tot het onbenut arbeidspotentieel, via gerichte scholing, zijinstroom, begeleiding/ plaatsingstrajecten verhoogd.	❖ Aantal personen die weer inzetbaar zijn en eerder behoorden tot het onbenut arbeidspotentieel

Internationaliseren	Verhogen van de exportgraad en internationaliseren van het MKB	In 2029 hebben ten minste 120 Groningse MKB-bedrijven deelgenomen aan export bevorderende activiteiten of Europese samenwerkingsprojecten.	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Deelnemingen aan handelsmissies, exportadvies/bijeenkomsten NOM en GroBusiness
Internationaliseren	Aantrekken van buitenlandse investeringen en acquisities die aansluiten bij de maatschappelijke doelen	In 2028 zijn minimaal 6 buitenlandse bedrijven met maatschappelijke impact (zoals energie, circulariteit, defensie, gezondheid) in Groningen gevestigd via acquisitie met de NOM, GSP of GAE. Minstens 3 daarvan zijn fysiek ingebed in bestaande innovatie-ecosystemen (zoals Chemport, Airport Campus of HealthTech clusters).	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Aantal acquisities
Toekomstbestendigheid bestaande bedrijven	Vergroten van het verandervermogen van de industrie en het voorkomen van de-industrialisatie	In 2029 hebben we minimaal 15 bedrijven geholpen bij besluitvorming over en realisatie van hun transitieproject. Van deze bedrijven voert ten minste 35% technologische vernieuwingen door die bijdragen aan emissiereductie, energie-efficiëntie of circulaire productie.	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Aantal bedrijven dat een transitietraject realiseert
Toekomstbestendigheid bestaande bedrijven	Behouden toekomstgerichte bedrijvigheid MKB en beroepsvisserij	Minimaal 25 bedrijven in de industrie- en maaksector zijn betrokken bij provinciale of regionale projecten/programma's. En is t.b.v. de beroepsvisserij geïnvesteerd in tenminste 2 Groningse (VOP) projecten.	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Aantal bedrijven dat gebruik maakt van provinciale subsidieregelingen (I&D MKB, EFRO, JTF); ❖ Aantal bedrijven dat gebruik maakt van eerstelijns ondersteuning (GroBusiness) ❖ Aantal VOP-projecten
Aantrekkelijk vestigingsklimaat realiseren	Sterker vestigingsklimaat	Economische profilering van Groningen is opgezet in 2026. Economische data geven o.a. met behulp van nieuwe technieken meer inzicht in economische ontwikkeling en inzicht voor een aanpak van winkelkernen.	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Organisatie voor profilering Economie ❖ Bruikbare data
Aantrekkelijk vestigingsklimaat realiseren	Toekomstbestendige bedrijventerreinen	Er is in samenwerking met gemeenten en partners een start gemaakt met de herontwikkeling of verbetering van minimaal 4 bedrijventerreinen. In 2026 is een actueel overzicht van de opgaven en ontwikkelkansen per terrein beschikbaar. Minstens 2 terreinen zijn in aanmerking gebracht voor herstructurering via een mogelijke HMDG.	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Integrale aanpak bedrijventerreinen ❖ Aantal projecten die door de HMDG zijn opgepakt
Circulaire economie	Versterken van het regionale circulaire netwerk	Het aantal bedrijven binnen circulaire netwerken is met 50 toegenomen ten opzichte van 2025. Minimaal 3 nieuwe circulaire (samenwerkings-)projecten voortkomend uit netwerken zoals Vereniging Circulair Groningen Drenthe of Chemport Europe.	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Aantal bedrijven en nieuwe circulaire projecten
Circulaire economie	Stimuleren van circulaire verdienmodellen en ketensamenwerking	Ten minste 50 Groningse MKB-bedrijven hebben ondersteuning ontvangen bij het ontwikkelen of toepassen van een circulair verdienmodel. Voor minimaal 2 sectoren (zoals bouw of maakindustrie) is een ketenaanpak opgezet, waarmee circulaire principes structureel zijn geïmplementeerd bij betrokken bedrijven.	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Aantal MKB bedrijven met een circulair verdienmodel ❖ Circulaire ketenaanpak

CONCEPT